

ИНСТРУКЦИЯ ЗА ИНТЕРВЮЕРА

март – април 2009 година

1. НАЙ-ОБЩО ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Европейското социално изследване (ЕСС) е международно изследване, което се провежда за четвърти път. То събира информация за нагласите, вярванията и моделите на поведение на хората в много Европейски страни. В настоящата вълна на ЕСС ще вземат участие 33 страни от Европа, сред които е и България.

Цялостната координация и финансиране се осъществява от Европейската Комисия, с помощта на Европейския Фонд за научни изследвания. Полевата работа във всяка страна се финансира от съответния Национален фонд за научни изследвания. В България, това е фонд „Научни изследвания”, към Министерството на образованието и науката.

Изследването се състои от два модула – основно интервю и допълнително интервю. И двата модула се осъществяват по метода на персонално стандартизирано интервю и са в една обща карта за интервю. Допълнителният въпросник съдържа въпроси, засягащи както теми, които не са били обсъждани в основния въпросник, така и такива, които вече са били зададени в процеса на интервюто, но които са част от методологически тест в изследването.

2. ОБХВАТ И ОБЕКТ на изследването

Обхват ЕСС е национално представително изследване. За реализирането му ще бъде използвана извадка с посочени адреси. Последните са разпределени в 400 гнезда, по 8 адреса във всяко от тях, общо 3200 адреса/потенциални респонденти.

Интервюта могат да се провеждат само на записаните в извадките адреси! По никакъв повод не е разрешена замяна на адресите! Особеност: в 19 гнезда, които се намират в малки села, интервюерите сами ще подберат по 8 адреса, като спазват изискванията, описани в т.3 „Интервюиране и подбор на респондентите”.

Обект на изследване (интервюиране) е онзи член на домакинството, обитаващо посочения адрес, който е минимум на 15 години и последен (най-скоро) е имал рожден ден в домакинството.

3. ИНТЕРВЮИРАНЕ И ПОДБОР НА РЕСПОНДЕНТИТЕ

Метод на изследване – пряко стандартизирано интервю. Не се разрешава оставянето на въпросници за самостоятелно попълване от респондентите!

Интервюирането се извършва по местоживееене, **само на посочените в извадката адреси**. Интервюерът накратко запознава респондента с тематиката на изследването; обяснява, че лицето се определя по метода на случайния подбор; че изследването е **анонимно**, защото мнението на лицето не се разгласява и за целите на изследването ще се използват само обобщените данни за всички интервюирани лица.

Интервюерът трябва да се стреми да осигури оптимални условия за провеждане на изследването – на интервюто да не присъстват други лица; да не се внушават определени отговори на респондента.

При **подбора на респондентите** трябва да се спазват следните **задължителни условия:**

- **Възраст на респондентите** - Подборът на респондентите се извършва сред онези членове на домакинството, живеещо на посочения в извадката адрес, които са **на 15 и повече години**. Горна граница за възраст няма.
- **Определяне на конкретния респондент в домакинството** - От лицата в домакинството, които са на 15 и повече години, **респондент е онзи човек, който най-скоро (последен) е имал рожден ден.**
- От изключителна важност е да се интервюира точно това лице, което отговаря на условията за случаен подбор. Единствено този начин на подбор на респондентите ще осигури необходимата представителност на данните.
- Когато се осъществява подборът на конкретния респондент в домакинството, трябва да се спазва изискването за това, кои хора се смятат за членове на домакинство, така както е посочено в Обходния лист (стр.2 – карето в ляво).
- В домакинство, живеещо на посочения в извадката адрес, може да се интервюира **само едно лице.**

- След като веднъж вече е направен подбор на респондента, според изискванията, **той не може да бъде заменян при никакви обстоятелства и условия** от друг член на домакинството. *Ако респондентът, избран по метода на последния рожден ден, по различни причини отсъства от домакинството за периода, през който се провежда изследването или е болен, той не подлежи на замяна. Следователно, при такива случаи в съответното домакинство не може да бъде проведено интервю.*
- Възможно е в процеса на обход, на някои от адресите да се окаже, че не живее никой или че на посочения адрес се намира административна сграда, или офис. **Ако посоченият в извадката адрес не е жилищен или той е необитаем, на адреса не се провежда интервю и той не се заменя с друг.**
- Ако на посочения в извадката адрес живее повече от едно домакинство, ще се наложи не само избор на респондент, но и избор на домакинство - изберете това което е по-лесно достъпно, склонно да участва в изследването и пр.
- След като веднъж е направен подбор на домакинството, живеещо на адреса, то **при никакви обстоятелства и условия не може да бъде заменено** с друго домакинство.

Подбор на адресите за селата, в които не са посочени улици.

Не се разрешава подбор и обход на повече от **осем адреса**, т.е. спазват се същите условия, които се отнасят за гнездата, в които са посочени конкретни адреси.

В гнездата, в които не съществуват улици, е записана „стартова точка”. Тя е дефинирана като централна или крайна улица, с пръв или последен, четен или нечетен номер. Ако къщите не са номерирани, обходът започва от първата или последната къща, от лявата или дясната страна на улицата (според това как е означена „стартовата точка”). Обходът се прави **само от едната страна на улицата**, върви се само по единия тротоар. Преминва се към жилища от другата страна на улицата, едва когато са изчерпани възможностите за обхода на осемте адреса от първоначалната страна. Подборът на съответните жилища, в които се търсят лицата за изследване, е **през 2 къщи**. Т.е. тръгвайки от „стартовата точка”, която е първият адрес (къща), се прескачат следващите две и се влиза в четвъртата къща от същата страна на улицата, от която е „стартовата точка”. По този начин се продължава, **докато се обходят осем адреса, независимо от това дали на тях е възможно провеждането на осем ефективни интервюта**. По-нататък процедурата за подбор на конкретен респондент в домакинството е същата, както описаната по-горе.

Часове за провеждане на интервю

МНОГО ВАЖНО! При първото посещение на адреса часовете трябва да са между **16.00 и 21.00 в работен ден и между 10.00 и 21.00 часа в събота и неделя (неработен ден)**. Следващите посещения, **след като на посочения адрес вече е установен контакт с лице от домакинството**, могат да бъдат уговорени по всяко удобно за него време.

За населените места/гнезда, които са извън областните градове, е задължително първото посещение да се направи в почивен ден, за да е сигурно, че подборът на респондентите ще бъде според задължителните правила.

Трябва да направите всичко възможно, за да установите контакт на всеки посетен адрес/домакинство от извадката и с всеки потенциален респондент (човекът с последен рожден ден) на този адрес. **За областните градове** -трябва да осъществите лично посещение на адреса поне **4 пъти**, ако от предишни посещения не е ясно, че на този адрес не може да се проведе интервю или вече е проведено такова.

За **гнездата, които са извън областните градове** трябва да се направят **задължително най-малко 2 посещения**. Допуска се и трето посещение, ако има необходими адреси или има вероятност да се направят ефективни интервюта.

За всички гнезда (в областните и извън областните градове) посещенията трябва да са в различно време на деня, в различни дни (делнични или почивни), в различни периоди от полевата работа, преди да класифицирате адреса/ домакинството/ респондента като неефективен, безрезултатен. **Поне едно от тези лични посещения трябва да е направено вечер в делнични дни и едно през почивните дни (събота или неделя)**. **Не се разрешава посещение на един и същи адрес в рамките на един и същи ден, освен ако няма предварителна уговорка с респондента или друг човек от домакинството и е сигурно, че лицето за изследване ще бъде намерено при поредното посещение в рамките на деня.**

Основното интервю продължава средно около един час, а допълнителният въпросник отнема още 5-10 минути. Всичко това зависи от характеристиките на респондента. Например, въпросникът е малко по-кратък за тези, които нямат платена работа; за по-възрастните хора и за тези, които по-трудно разбират въпросите или искат пояснения

към тях, може да отнеме малко повече време. Интервюто може да продължи малко по-дълго и за тези, които живеят със съпруг/съпруга или партньор.

Като имате предвид тази продължителност, моля предвиждайте достатъчно време между уговорените срещи и интервюта.

4. РАБОТА С ШОУ-КАРТИТЕ

При задаването на повечето въпроси, за улеснение на респондентите и интервюерите, е предвидено да се представят шоу карти. При задаване на съответния въпрос, с кратко пояснение за начина на ползване от респондента, се посочва коя шоу-карта от книжката с шоу-карти трябва да гледа в момента. **Използването на шоу-карти е задължително**, освен в случаите, когато респондентът е неграмотен. Този елемент от работата на интервюера ще бъде проверяван при контрола и неспазването му ще бъде санкционирано.

5. ДОКУМЕНТИ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Всеки интервюер получава следния пакет документи:

1. Карти за интервю
2. Обходни листове
3. Шоу-карти
4. Инструкция за провеждане на изследването
5. Извадка
6. Описание на гнездото
7. Служебна бележка
8. Командировъчни заповеди за гнездата, които са извън областните градове
9. Документи за оформяне на хонорарите – граждански договор, сметка за изплатени суми, декларация за доходите през периода на изследването, ведомост за разпределяне на сумите между анкетъорите и ръководителите на екипи.

6. ОСОБЕНОСТИ ПРИ ПОПЪЛВАНЕ НА ОБХОДНИТЕ ЛИСТОВЕ И ВЪПРОСНИЦИТЕ ЗА ИНТЕРВЮ

Общи изисквания към интервюерите за всички инструменти (документи) на изследването:

Първо, изчитайте буквално текста на въпросите на респондента.

Второ, за всеки въпрос следвайте задължително указанията за интервюера за брой отговори и начина на тяхното отбелязване, записани в сивото поле под въпросите.

- За въпросите, за които е предвидено показване на шоу карта, отговорите не се изчитат. Респондентът, гледайки шоу картата, трябва самостоятелно да избере своя отговор и да го съобщи на интервюера. Последният загражда съответния код във въпросниците.
- За въпросите, за които в инструкцията не е предвидена шоу-карта, е записано «прочетете отговорите». При тях интервюерът задължително прочита на респондента всички отговори, така както са записани и след избор на отговора от изследваното лице, се загражда съответният код.
- При въпросите, под които има многоточие, отговорът на изследваното лице се записва подробно, ясно и четливо с думи.

Трето, задължително е спазването на всички преходи, означени в инструментите (документите) на изследването.

ОБХОДЕН ЛИСТ

Обходният лист е документ, който **ЗАДЪЛЖИТЕЛНО** трябва да бъде попълнен **за всеки посетен адрес от извадката, за всички осем адреса, посочени в гнездото**. Всеки интервюер ще получи по един обходен лист за всеки адрес в списъка.

Освен че определя кое е лицето, избрано за провеждане на интервю, Обходният лист има и няколко други цели:

- Предоставя място, на което да се запишат подробности за всички посещения, които са направени и за резултатите от тях.
- Позволява да се избере по случаен начин респондентът, с когото да бъде проведено интервю.
- Използва се, за да се записват подробности около случилото се „на прага на жилището”.
- Използва се за контрол на извадката по отношение на ефективните и неефективните адреси.
- Използва се за събиране на информация за това как изглежда близкото обкръжение на адреса и района.

Обходният лист изглежда и с него се работи като с въпросник – заграждат се или се записват съответните кодове, спазват се задължително посочените преходи.

Моля, бъдете особено внимателни, когато попълвате информацията в колоните. Уверете се, че попълвате информацията в правилната колона – т.е за конкретния номер посещение.

Основни термини:

Единица в извадката = отделният адрес

Посещение = **опит за контакт** = това е всеки опит да се осъществи контакт на съответния адрес, независимо дали е успешен или не. Този опит може да е лично посещение или телефонно обаждане.

Осъществен контакт = когато успеете да разговаряте с някого на този адрес. Като осъществен контакт може да се имат предвид и разговори с хора близки до адреса/ домакинството/ респондента в извадката относно този адрес/ домакинство/ респондент.

Някой друг = някой, различен от избрания респондент, с когото сте установили контакт, който може да принадлежи или да не принадлежи към единицата в извадката (например, друг член от домакинството, съсед, гост, приятел и т.н.).

Попълване на обходния лист

Първата част на обходния лист съдържа информация за няколко номера – на респондента и на интервюера.

- Единица на извадката – запишете номера на гнездо и номера на адреса – число от 1 до 8, под който номер е записан този адрес в извадката .
- Код на интервюера - номер на областта и поредния номер на анкетъора в екипа. Поредният номер на анкетъора се определя от ръководителя на екипа.

На стр.1 от обходния лист се записва също името на човека (респондента), избран за провеждане на интервюто. Много е важно да се запише тази информация веднага щом приключи процедурата по подбор на респондента. Когато адресът е невалиден или в рамките на периода на изследването не е осъществен контакт, или никой не живее на посочения адрес, това поле остава празно.

Телефонен номер на лицето. Ако бъде съобщен – се отбелязва код „1-има телефон” и се записва задължително телефонният код на населеното място и телефонният номер. Ако лицето отказва да го съобщи, се отбелязва код „3 - Отказ”. Ако няма телефон, се отбелязва код „2 - Няма телефон”. **Моля, опитайте се да получите телефонния номер**, независимо дали резултатът от конкретното посещение е успешен или не. Това ще е от помощ, ако вие или някой друг интервюер се върне, уреди или промени среща или за каквато и да е друга ситуация, изискваща наличието на телефонен номер.

Оттук нататък, попълването на Обходния лист става като попълването на въпросник.

За въпроси Q1, Q2, Q3 и Q4 се работи по редове (таблицата на стр.1).

Въпроси Q1, Q2 и Q3

Отбележете датата, код на деня от седмицата и времето на посещението. Часът трябва да се въведе като се използва скалата от 0 до 24 часа и въведете час и минути. Това означава, че когато става въпрос за посещения след обед и вечер да се въвежда не 3:15 часа, а 15:30; не 5:30 часа, а 17:30.

Q4: Метод на посещението

1 = Персонално (лично) посещение = интервюерът е посетил **лично** дома на респондента, а не се е обаждал по телефона.

2 = по телефона = интервюерът се е опитал да установи контакт с респондента по телефона.

3 = персонално посещение, но само връзка по домофона = интервюерът е направил персонално посещение до дома на респондента, но се е свързал с респондента/ домакинството **само** по домофона.

4 = информация от изследователската агенция = Възможно е, ако установите контакт с някого на посочения в извадката адрес, е възможно респондентът или някой друг от домакинството да се обадят в Института по социология, за да ни информират, че респондентът не желае да участва в изследването. В тези случаи, ние ще Ви информираме за случилото се. Вие трябва да отбележите в обходния лист код 4 на въпрос Q4.

5 = друго = информацията, получена от интервюера по други начини, различни от изброените в опции от 1 до 4.

ВНИМАНИЕ!!!

След попълването на въпроси **Q1, Q2, Q3 и Q4 преминете** към текста в лявото каре под таблицата, означено като **«Първа стъпка»**. Тя е свързана с **Избора на конкретния респондент**. Преди попълването на съответния резултат от поредното посещение (кода в колона Q5), **се извършва избор на конкретния респондент от домакинството** – въпроси B1; B2 и B3 (стр.2). След това интервюерът **се връща на стр. 1** и попълва кода на резултата от поредното посещение в колоната на въпрос **Q5. Втора стъпка (дясното каре под таблицата на стр. 1)** – в зависимост от резултата от посещението, записан в колона **Q5**, се следват указанията/преходите в карето, означено като «Втора стъпка» и се преминава към съответните въпроси нататък във въпросника

Процедура по подбор на респондента – ПЪРВА СЪПКА след попълване на въпроси Q1, Q2, Q3 и Q4.

Въпроси **V1-V3** определят избора на лицето, което трябва да бъде интервюирано в съответното домакинство, живеещо на посочения в извадката адрес.

Полезна тактика е да се обясни в самото начало, че трябва да зададете няколко въпроса предварително, за да спазите процедурата по подбор на респондентите, която дава равен шанс на всички хора от домакинството да бъдат включени в изследването. Ако човекът, който ви дава необходимата информация, знае защо имате нужда от това, ще ви бъде по-лесно да получите неговото съдействие.

Въпрос **V1** – в квадратчето се записва **номерът на посещението**, при което е пристъпено към избор на конкретен респондент.

Във въпрос **V2**, в квадратчетата, трябва да се отбележи **колко души на възраст 15 и повече години живеят в домакинството**. Лицата, които се „включват” и „изключват” от състава на домакинството при това изследване, са посочени в двете карета под въпроса.

При това изследване домакинството се дефинира като: Един човек, живеещ сам или група от хора, живеещи на един и същи адрес (и този адрес е тяхното единствено или основно местоживееие), които се хранят заедно поне веднъж на ден или споделят жилищното пространство (или и двете).

Въпрос V3 "ИЗБОР НА ЧОВЕКА С ПОСЛЕДЕН РОЖДЕН ДЕН В ДОМАКИНСТВОТО"

Винаги, когато в домакинството живее **повече от един човек на възраст 15 и повече години**, трябва да се приложи метода за случаен подбор на респондента. При това изследване, **за респондент се избира онова лице от домакинството, което най-скоро (последно) е имало рожден ден.**

Когато се идентифицира това лице, **то НЕ МОЖЕ да бъде заменяно с друг човек от домакинството. По никакъв повод, не могат да се правят никакви замени!**

При избора на конкретен респондент трябва да се има предвид и следното:

- 1 Всеки **пълнолетен** член на домакинството, може да предостави информацията, от която да се установи кой е човекът, който трябва да бъде интервюиран. **Никога** не се търси информация от деца на възраст **под 15 години**.
- 2 Интервюират се **само** хора, живеещи на адресите, посочени в извадката. След първото посещение на адреса респондентът може да се интервюира и някъде другаде (напр. на работното му място) ако има такава уговорка. Но имайте предвид, че **никакви замени не са позволени**, така че, **ако избраният респондент ще отсъства от адреса в рамките на полевата работа или е прекалено болен, за да бъде интервюиран, тогава в това домакинство/на този адрес не може да се проведе интервю.**

Q5 (последната колона от таблицата на стр. 1): Резултати от посещението – Попълва се след избора на конкретния респондент от домакинството.

Тук се отбелязва резултатът от всяко осъществено посещение.

Трябва да се избягват **частичните интервюта** (Код 2). Добре е, преди започване на интервюто, да е ясно, че респондентът разполага с достатъчно време, за да се проведе цялото интервю. Ако интервюто бъде прекъснато поради някаква причина, трябва да се направи опит се да уреди нова среща и посещение, за да се довърши интервюто, а като резултат от посещението се записва код „2”. Ако интервюто бъде довършено в друго време (при друго посещение), се отбелязва, че то в действителност е осъществено цялото и се попълва код „1” за съответното посещение.

Едно интервю ще се смята за пълно, ако са попълнени всички въпроси, от всички блокове. В противен случай, при наличието на сериозни пропуски, ще бъде невъзможно да се използва информацията от подобно интервю и **то няма да се заплаща**.

Ако адресът не може да бъде открит, или е невалиден се отбелязва код „7”. Преди да се отбележи даден адрес като нежилищен или като административна/обществена сграда, задължително се проверява дали в тази сграда, в рамките на посочения адрес наистина няма жилища (напр. жилището на пазача).

Ако информацията за единицата в извадката не се вписва в кодове от 1 до 7, се използва код „8”. Този код е по-вероятно да се използва в комбинация с кодове „4” или „5” на въпрос Q4 – метод на посещението.

След попълването на резултата от поредното посещение в **Q5**, се **продължава с указанията в дясното каре на стр. 1, като се следват записаните в него преходи.**

Q6: РЕЗУЛТАТ: ОСЪЩЕСТВЕН КОНТАКТ, НО НЕ Е ПРОВЕДЕНО ИНТЕРВЮ – към този въпрос се преминава, ако при **Q5** са записани кодове 3, 4, 5 или 8. (Виж указанията в карето „Втора стъпка”, стр. 1). В полето, отнасящо се за поредното посещение, се загражда подходящият код.

Откази: Ако респондентът или този, с когото разговаряте не желае да съдейства и да участва в интервюто, отбележете вида на отказа (**2, 3 или 4**) и преминете **към въпрос Q7**.

Код 3 е отказ от друг човек, различен от респондента. При адресната извадка такъв код може да има само след като е приключила процедурата по подбор на респондента. т.е. идентифициран е човекът, с когото трябва да бъде проведено интервюто. Човек различен от респондента може да бъде:

- **ЖИВУЩ** на адреса: член на домакинството/семейството; **НЕ ЖИВУЩ** на адреса: посетител/гостенин/приятел (хора, различни от съседите); Съсед

Портиерът, управителят на сградата или охранителят, или пък други хора, стоящи на входа на сградата, с други думи хора от чието позволение има нужда, за да се влезе в сградата, не могат да дадат отказа, който се отбелязва с код „3”. Тези случаи трябва да се отбелязват като „не е осъществен контакт” – **код 6 на въпрос Q5**.

Код 4 е отказ от домакинството, преди избора на подходящия респондент. Този код би трябвало да се използва, когато има отказ за участие в изследването, преди да е осъществена процедурата по подбор на респондента

Код 5 - Трябва да се запише датата, до която респондентът няма да е налице, за да може да се направят опити за контакт с респондента на по-късен етап от полевата работа. Може да се наложи друг интервюер да направи това следващо посещение, затова ако е възможно, винаги трябва да се запише тази дата.

Код 11 - Езикова бариера: Интервюто трябва да бъде проведено на български език! В случаите, когато респондентът не разбира български, интервю не може да бъде проведено. Запишете езика, който говори респондента във въпрос **Q6b** и попълнете информацията за характеристиките на квартала.

ВЪПРОСИ Q7 - НОМЕР НА ПОСЕЩЕНИЕТО И Q8 - ПРИЧИНИ ЗА ОТКАЗА (стр. 3)

Записва се при кой номер посещение е получен отказ и се отбелязват **всички причини** за него. Т.е. в съответната **колона** са възможни повече отговори, защото причините за отказа могат да бъдат повече от една.

ВЪПРОСИ Q9, Q10 и Q11 (стр. 3)

Оценка на вероятността за бъдещо съдействие: Тази оценка е полезна, за да може да се прецени, дали да се изпрати друг интервюер, който да се опита да проведе интервю с респондента.

Оценка за възрастта и пола на респондента или лицето, с което е установен контакт: интервюерът прави опит да определи приблизителната възраст на лицето, с което контактува.

ВЪПРОСИ N1-N4: Формуляр за характеристиките на квартала

Тези въпроси се попълват само веднъж за всеки адрес от извадката.

ДОПЪЛНИТЕЛЕН ВЪПРОСНИК (стр. 48 – 58)

Допълнителният въпросник е в същата карта и следва веднага след основния въпросник за провеждане на интервюто. Неговото попълване става по същия начин както и основното интервю– чрез персонално стандартизирано интервю.

Въпроси GF1 се отнася **само за мъжете-респонденти, а GF2 –само за жените.**

Втората част на допълнителния въпросник (стр. 51 – 58) - вижте инструкцията преди въпрос HF0 - има три различни варианта – **А, В и С. За всеки един от адресите в последната колона на извадката има посочен вариант на допълнителния въпросник**, въпросите от който трябва да бъдат задавани на респондента, живеещ на посочения адрес. **Внимание!!! Много е важно за всеки респондент да се попълни ТОЧНО онзи вариант, който е посочен в извадката срещу този адрес. Затова, преди да преминете към тази част на допълнителния въпросник, направете справка с извадката за гнездото и вижте въпросите от кой вариант трябва да зададете на респондента, отбележете във въпрос HF0 на стр.51 и продължете като спазвате преходите.**

Блок HF от въпросника съдържа някои повторения на въпроси, зададени по-рано в интервюто. В някои случаи те са напълно идентични с вече задавани въпроси, а в други са леко модифицирани като част от експеримента. Тази част от въпросника е от изключителна важност за мерките относно качеството. Встъпителните думи, преди началото на блока въпроси, обясняват причините и необходимостта от тези повторения. Много е важно този текст **винаги** да бъде изчитан на респондентите.

ВНИМАНИЕ!!! Независимо кой вариант попълвате за съответния респондент **ЗАДЪЛЖИТЕЛНО!** трябва да се попълнят **полетата на въпроси T5 и T6 (стр.57)**. Те имат силна и пряка връзка със записаното при **аналогичните полета на стр. 47 след въпрос F73**

ОСНОВЕН ВЪПРОСНИК (стр. 2 – 47 вкл.)

T1 Номер на интервю – в първите три квадратчета се записва номерът на гнездо, а в следващото – поредният номер на адреса от извадката - **число от 1 до 8**, който е еднакъв с номера на лицето според извадката. **Този номер трябва да съвпада с номера на обходния лист за това интервю – т.е. за това интервю трябва да имате обходен лист със същия номер** и с код „1 – проведено интервю” на въпрос Q5 за някое от посещенията.

T2 Код на интервюера – В първите две квадратчета се записва номер на областта, а в следващите две – номерът на анкетъора в екипа, който е определен от ръководителя на екипа. Същият идентификатор се записва и на обходния лист.

T3 и T4 Отбележете датата и часа на започването на интервюто в посочения формат.

A1-A6 (стр.2 - 3) В тези въпроси се пита за общото време, отделяно за гледането на телевизия, слушането на радио и четене на вестници **през един делничен ден**. Ако респондентите питат за разяснение, това се отнася за времето, през което те **активно** гледат, слушат или четат, а не за времето, когато телевизията или радиото са само фон на други занимания. **Тези въпроси са по двойки за съответната медия** (напр. A1 и A2 се отнасят за гледането на TV). Времето, отбелязано на всеки втори въпрос от съответната двойка, може да бъде равно или малко от времето, отбелязано при първия въпрос.

E 1 и E 2 (стр. 25) В квадратчетата се записва **точна възраст**, а не възрастов интервал.

E 3 (стр. 25) Въпросът се отнася не толкова за действителната, обективната възраст на респондента, а до неговото субективно възприятие, т.е. до това на каква възраст той „се усеща”. Например, действителната възраст може да бъде 50 години, но изследваното лице да смята, че може да се причисли към групата на младите и да посочи код „3”.

E 40- E48 (стр. 30 – 48) Тези въпроси се отнасят до **семейството на респондента**. Под семейство тук да се имат предвид **ВСИЧКИ РОДНИНИ**, независимо дали са роднини по кръвен път или чрез сключен брак. (**'Family' includes any relative whether they are a blood relative or through marriage**)

E 52 (стр. 32) **Абсолютно задължително** е показването на шоу-картата за въпроса, дори ако респондентът е неграмотен! В противен случай респондентът просто не би могъл да разбере същността му.

СЪСТАВ НА ДОМАКИНСТВОТО

F1 (стр.34) С този въпрос се пита за **общия брой на хората в домакинството, включително** респондентът и децата, независимо от тяхната възраст. **Внимание!!!** В обходния лист – на въпрос **B2**, трябва да бъде записан броят на хората над 15 годишна възраст, живеещи в същото домакинство. Т.е., **по принцип**, броят на членовете на домакинството, посочен при въпрос **F1 трябва да бъде по-голям или равен на броя на членовете му, посочен на B2**, защото при **F1** се записват и децата под 15 годишна възраст. Все пак, ако на този етап откриете, че са ви дали грешна информация при подбора в обходния лист:

- Не сменяйте обходния лист, както и не поправяйте извършената процедура по подбор на респондента;
- Впишете правилната информация във F1;
- Отбележете какво се е случило в състава на домакинството при въпроси **F2 - F4**;

F2 - F4 (стр.34) Попълването на Таблицата „Състав на домакинството и **роднински връзки с респондента**” започва **винаги от респондента** – данните за него се **попълват винаги и задължително на първия ред**. След това се продължава с останалите членове, подредени **от най-възрастния към най-младия**. **Роднинската връзка за всички членове на домакинството винаги се определя спрямо респондента**. За да се избегнат грешки, при определяне на роднинската връзка респондентът трябва да използва задължително шоу-карта 65.

F6A (стр.35) – Този въпрос е за респондентите, които имат образование (кодове от 1 до 6 вкл. на F6) и за областта, в която имат най-висока степен на **ЗАВЪРШЕНО** образование. За специалност, която не сте сигурни към коя група да отнесете, запишете с думи отговора в полето до въпроса.

Този въпрос **не се задава** на респондентите, които **все още ходят на училище** и на онези, чието образование е по-ниско от начално или въобще нямат образование. Ако респондентът има повече от една специализация в различни области, трябва да се отбележи код 01.

Категория **07** „Точни науки, математика, компютърни науки и др.” включва и естествените науки като Биология/Химия.

Категория **10** ‘Социални и когнитивни науки, публична администрация, науки за медиите, културата, спорта, туризма и др. включват науки, изследващи поведението като Психология, Политически науки, Социология и други социални науки. Спорт и дейностите свързани със свободното време включват образование в сферата на туризма и свободното време, работа в хотели и др.

F7(стр.35) «Години на обучение» се отнася до всяко завършено образование, включващо училище и образованието след училище. Те включват само годините, в които е протекло обучението, без периодите на промеждутък между отделните обучения. Професионалната квалификация също се включва, но не се включва чиракуването. **При задочното образование трябва да се отбележи неговият еквивалент - години редовно обучение.** Например, ако курсът би отнел 1 година на редовно обучение, но задочно е с продължителност две години, трябва да се отбележи като една година.

F8A-F8C (стр.36)

F8A възможни са повече отговори. Респондентите трябва да посочат един или няколко вида икономическа дейност/активност, която са упражнили през последните седем дни. Те трябва да бъдат отбелязани в F8A като се загради „1” пред всеки посочен отговор. За да разберете дали респондентът не е осъществявал и друга дейност, попитайте „А какво друго?”

F8C - трябва да се посочи **само един отговор**. Това трябва да бъде дейността, която от посочените в F8A респондентът определя като основна за него,

Аналогични са въпросите **F37A-F37C (стр.41)**, които са свързани с икономическата активност/дейност на съпруга/партньора на респондента.

Следващите бележки дават по-пълно обяснение за някои от категориите на F8A

Кодове

01 **Работих срещу заплащане** (нает, самонает, работещ в семеен бизнес или временно отсъстващ) – тук се отнасят всички респонденти, които са извършвали **платена работа**, през последните 7 дни (вкл. инцидентна, почасова, временна и др.), както и тези, които **са имали работно място**, макар и да не са получавали заплащане през този период или временно са отсъствали от работа. Включват се и жените в отпуск по майчинство и за гледане на дете - платено или неплатено, но с работно място, на което могат да се върнат след приключването му.

05 **Инвалид съм, пенсиониран по болест** - обхваща хората, които не работят и не търсят работа, поради постоянно (или неустановено) боледуване или инвалидност. Хората, които никога не са работили, поради инвалидност се включват в тази група. В случаите, че имате съмнения дали боледуването или инвалидността са постоянни, определете го като постоянно, ако е с продължителност шест или повече месеци.

06 **Пенсионер съм** - обхваща хората, които са **пенсионери по осигурителен стаж и възраст** (пенсионирали са се от работа около приетата за нормална възраст за пенсиониране) или, които са се пенсионирали по-рано и не търсят каквато и да е друга работа.

08 **Върших домакинска работа, грижех се за децата или други хора** - всеки, който е участвал в неплатените домашни задължения. В тази категория може да попадат повече от един член на домакинството, но ние се интересуваме само дали се отнася и за респондента.

09 **Друго (не е включено в шоу-картата)** - тук попада всеки, който не е посочил нито една от осемте категории в картата.

F12 (стр.37) **Отнася се до основната заетост на респондента** (ако той отговаря на критериите за работещи или е имал някога платена работа). Това би могло да бъде неговата настояща или неговата последна работа, ако сега не работи. Поради това ще трябва да използвате подходящото глаголно време за въпросите.

Ако респондентът има повече от една работа, ще трябва да отговаря за тази, която отнема най-много часове седмично. Ако има две работи с приблизително еднакъв брой часове седмично, трябва да отговаря за тази, която е по-високо платена.

F22-F25A (стр.38 - 39) **ВНИМАНИЕ!!! Открити въпроси, при които много подробно и точно трябва да се запишат отговорите на респондента. Не е достатъчно да се запишат търсените параметри само с по една дума, защото информацията е неизползваема. Ако, например, респондентът работи в промишлено предприятие, трябва задължително да се посочи какъв е предметът на дейността му – да кажем, произвежда машини за хранително-вкусовата промишленост; ако работи в държавната администрация – трябва да се посочи, че това е Министерство на науката и образованието и т.н.**

Задължително е да съберете детайлна информация за дейността на всички респонденти, които работят в момента или са работили преди.

Питайте всеки респондент за настоящата или за последната работа. Запишете всички важни детайли. Ако някои липсват, ще се затрудни прецизното кодиране на професията и промишления отрасъл. **Например, съществуват много различни категории инженери.** Трябва да се запише пълното наименование на длъжността, както и точната област, в която респондентът е инженер. Например – строителен инженер; машинен инженер, който се занимава с електронни машини; инженер по силнотоква техника и т.н.

Аналогични са въпросите F 40 – F 41; F 53; F 59, отнасящи се до съпруга/партньора на респондента и до неговите родители.

F54 и F60 (стр.44 и 45) Ако се колебаете към кой код да отнесете отговора на респондента, запишете отстрани на въпроса с думи.

F62-F68 (стр.46) Във въпрос F62 се посочва **официалният(по документи)** семеен статус на респондентите. Кодове 01, 03, 05, 06 се отнасят единствено до традиционния брачен съюз т.е. ако официално са или са били женени/омъжени.

Например:

- ако респондентът в момента живее с партньор, но официално е разведен – отбележете код 5;
- ако респондентът в момента живее с партньор, но съпругата/съпругът е починал – отбележете код 6;;
- ако респондентът в момента живее с партньор, но никога не е бил официално женен/омъжен – отбележете код 9;

След F73 (стр. 47) Задължително се записват датата и часът на приключване на тази част от интервюто!

ВЪПРОСИ ЗА ИНТЕРВЮЕРА (БЛОК I – стр.59)

Вашите отговори на тези въпроси ще ни помогнат да разберем какво въздействие върху респондента е имало интервюто. **I 12** проверява дали методът персонално стандартизирано интервю е бил използван и за допълнителния въпросник. При специални обстоятелства, когато това не се е осъществило, причините трябва подробно да бъдат представени в **I 13**.

ПЪТНИ РАЗХОДИ

За гнездата в областните градове (вкл. за София-град) се признават до 8 (осем) лева за всяко гнездо, които се записват към хонорарите за извършената работа.

За гнездата извън областните градове – за всяко гнездо трябва да се ползва отделна командировъчна заповед. Задължително се правят две посещения в гнездото. Може и трето, ако има необходими адреси или вероятност за ефективни интервюта при третото посещение. Командировъчните се оформят по следния начин:

- попълва се докладът за командированото лице върху бланката и **задължително се подписва на две места** - под доклада и на последната страница долу, след описанието на разходите за пътуване. Полагат се само пътни разходи и не се полагат дневни.
- по две дати и два печата за всяко посещение, поставени на един и същи ред от командировъчното;
- задължително представяне на **билети за двете посоки на всяко пътуване**
- **изпращане на действителни билети с цената на пътуванията, а не „група от билети” в насипно състояние (билети от по 0,50; 0,60, 1,00 лв. и т.н.), за да се „докара” цената на пътуването.**
- билетите се залепват на листове, които се закачват за командировъчната заповед

- **ПЪТУВАНЕ С АВТОМОБИЛ** се разрешава само до гнездата, които са недостъпни с обществен транспорт. Тези разходи ще се признават само при: **ПОСТАВЕНИ ПЕЧАТИ; ПОПЪЛНЕН ПЪТЕН ЛИСТ; СНИМАН ТЕХНИЧЕСКИ ПАСПОРТ НА АВТОМОБИЛА, УДОСТОВЕРЯВАЩ РАЗХОДА НА ГОРИВО, ПОСОЧЕН ОТ ПРОИЗВОДИТЕЛЯ; КАСОВ БОН ОТ БЕНЗИНОСТАНЦИЯ С ОТБЕЛЯЗАНА НА НЕГО СУМА, КОЯТО Е НЕ ПОМАЛКА ОТ ДЕЙСТВИТЕЛНО ОТЧЕТЕНАТА СУМА, С ДАТИ, СЪВПАДАЩИ СЪС ЗАПИСАНИТЕ НА КОМАНДИРОВЪЧНАТА ЗАПОВЕД И НА АНКЕТНИТЕ КАРТИ И ОБХОДНИТЕ ЛИСТОВЕ.**

Институтът по социология си запазва правото да прецени цената на пътните разходи до съответните гнезда и да не признае тези, които не отговарят напълно на действителните цени и особено на качеството на попълнените въпросници. Т.е. при некачествено свършена работа, няма да се изплащат не само хонорари, но и пътни разходи, защото ще се наложи повторение на „некачествените” гнезда!

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА РЪКОВОДИТЕЛЯ НА ЕКИПА

- Задължително да проведе **инструктаж на своя екип**, да обясни подробно всички особености на изследването и да даде **поредни номера на интервюерите**, с които те ще работят при това изследване.

- Да следи през цялото време хода на изследването на терен и да **контролира работата** на анкетърите.

- Да **прегледа всички попълнени въпросници и обходни листове**, преди да ги предаде на възложителя. Да удостовери с подписа си верността на посочените от интервюера пътни разходи.

- **Да осигури ежеседмична информация за направените в седемдневен период ефективни интервюта във всички гнезда от областта.** Обаждане от ИС ще се прави всеки петък – първото ще бъде на 13 март. Т.е. всеки четвъртък, до приключване на работата на терен, която продължава 8 седмици, ръководителите на екипи ще трябва да са събрали и да съобщават тази информация при обаждането от ИС.

ЗА АНКЕТЬОРИТЕ ОТ СОФИЯ-ГРАД И СОФИЯ – ОБЛАСТ – тяхно задължение е да се обаждат в ИС всеки четвъртък, започвайки от 12 март и да съобщават колко ефективни интервюта са направили към момента на обаждането.

ПЕРИОД НА ТЕРЕННАТА РАБОТА – 6 седмици, считано от 06 март 2009 г.

КРАЕН СРОК ЗА ПРИКЛЮЧВАНЕ НА ТЕРЕННАТА РАБОТА – 21 април 2009 г.

Междинен срок – 29 март 2009 година. Ръководителите на екипи трябва да изпратят **най-късно на 31 март** всички **напълно завършени гнезда** към тази дата. Много е желателно към тази дата да са приключени напълно половината от гнездата за областта.

Изпращане на пратките с анкетните карти и всички останали материали по изследването – ЗАДЪЛЖИТЕЛНО трябва да се извърши само на два пъти: веднъж на 31 март и втори път – на 07 май т.г. Ръководителите на екипи са длъжни при второто изпращане да комплектоват цялата документация, вкл. и ведомостите за изплащане на хонорарите. Бюджетът на изследването е много ограничен и не разполага с възможности за многократно използване на куриерска служба! Всяко изпращане с куриер, извън посочените две, ще бъде за сметка на изпращача.

Адрес за изпращане на материалите от изследването: Институт по социология – за Наташа Милева, ул. „Московска” № 13А, София.

Анкетьорите от **София-град и София-област** трябва да донасят веднага всяко завършено гнездо в ИС. Тяхно задължение е да завършат и да донесат в ИС поне половината от гнездата, в които работят, най-късно до 31 март т.г.

КОНТРОЛ: При настоящото изследване ще се проведе стриктен контрол. Във всяко гнездо ще бъдат проверени по два адреса, вкл. с посещение на адресите. При установяване на неточности в работата на интервюера ще има санкции, пропорционални на неточностите.

При всякакви неясноти и въпроси, свързани с провеждането на работата на терена се обръщайте към ръководителя на екип или към Института по социология.

ТЕЛЕФОНИ ЗА КОНТАКТИ: (02) 981 05 02 – Наташа Милева; Ваня Цветкова; Богдана Дерменджиева, Петя Илиева.

На тези, които са прочели инструкцията до край – БЛАГОДАРИМ!